Chvalkovice | Detail mlýnu

Identifikační údaje

Adresa	Chvalkovice - 683 41
Okres	Vyškov
Katalogové číslo	Burian 170
Katastrální území	Chvalkovice
GPS	49° 11' 9.3'' 17° 7' 5.5''
Mapová značka	Holandský / Objekt s kompletní technologií
Poloha vůči obci	600 m JV od středu obce
Číslo kulturní památky	30362/7-3644 z r.1970 otevřít list NPÚ
Přístupnost	Nepřístupný
Rok stavby	1873
Rok zániku	

Stručný popis

Větrný mlýn holandského typu postavil roce 1873 Josef Vítek z pálených cihel. Mlýn má průměr 7,7 m, celkovou výšku 10,4 m a byl vybaven dvěma mlýnskými složeními, poháněnými zdola pomocí transmisí. Tloušťka zdí je 80 cm. Jeho syn Josef, který měl v mlynářství pokračovat, padl v první světové válce. Proto řemeslo musel převzít v roce 1920 jeho bratr Jan, do té doby ošetřovatel. Zvládl to však výborně, neboť mlýn nejen dobře provozoval, ale i nebývale modernizoval.
Po první válce byl borovicový les na hřebeni nad mlýnem již natolik vzrostlý, že mu vzal hodně nejlepšího větru. Proto musel mlynář hledat náhradní pohon. Do mlýna zabudoval benzínový motor. Když však v krátké době vzrostla cena benzínu ze 2,- na 24,-Kč předělal pohon na vodní páru vytvářenou ve vyvíječi spalujícím antracit. Před zapečetěním mlýnů v roce 1941 měl už připraveny i elektromotory. Modernizoval i vybavení mlýna. Vybavil ho válcovou stolicí na žito a pšenici, loupačkou, rotačními síty, lanovým výtahem na dva pytle obilí a kapsovým výtahem, který vyvážel melivo do druhého podlaží do sít. To jsou v našich větrných mlýnech unikátní úpravy. Po válce se mlýn již nerozběhl. V roce 1972 byl mlýn ještě naprázdno roztočen a od té doby pomalu chátral. Škody uvnitř způsobili vandalové. Současný majitel, pravnuk posledního mlynáře, již začal s rozsáhlou opravou. V roce 2004 dal mlýnu novou šindelovou střechu včetně krovů. Následovat bude oprava vydrolených cihel ve zdivu, nové podlahy a hlavně nové perutě. Osamělá, cihlová stavba s novými perutěmi bude opět pěknou krajinnou dominantou. Mlýn je veřejnosti nepřístupný.

Historie

Architektura

Stav nemovitosti	Dochován bez nežádoucích přestaveb
Typ	Holandský
Dominantní stavební konstrukce	Zděná - cihlová

Historické prvky

Exteriér

- Natáčení (mlýna, střechy, turbíny)
- Okna
- Vikýř pro hřídelInteriér
- Natáčení (mlýna, střechy, turbíny)
- Schodiště

Parametry

Technologie

Technologické vybavení
- Existující obyčejné složení (Počet: 1)
- Existující umělecké složení (Počet: 1)

Popis technologického vybavení

Technologické vybavení

Stopy po neexistující mlýnské technologii

Doplňkový provoz

Doplňkový provoz - popis

Historické prvky
- kapsový dopravník
- koukolník
- loupačka (Průmyslový)
- magnet
- mlecí kámen
  - francouzský kámen (Počet: 2)
- moučnice
- násypný koš
- natáčení perutí (Jak se natáčí: rumpálem)
- paleční kolo
- převody
- pytlový výtah
- svislá hřídel (Kovová)
- šrotovník
- transmise s řemenicemi (převody palci, převody ozubením)
- řemenice
- válcová stolice
- větrné kolo (perutě rovné)
- vodorovný hřídel - val
- vysévač hranolový (Průmyslový)
- výtahy a dopravníky
- zásobník

Parametry

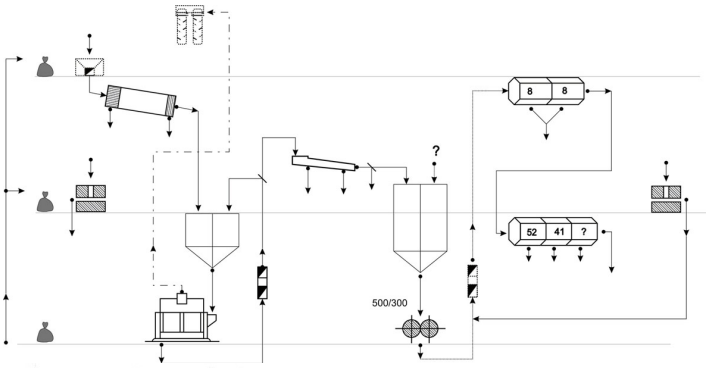

Chvalkovice - rozměry

Stránka

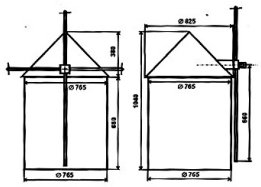

vnější rozměry pod střechou:	**průměr 765 cm**	*tvar střechy:*	**vícebočný jehlan**
vnější rozměry u země:	**průměr 765 cm**	*výška ke střeše:*	**660 cm**
výška celkem:	**1040 cm**	*rozměr střechy:*	**průměr 825 cm, výška 380**

Chvalkovice - převody

Stránka

Hnací mechanismus (rozměry v mm)

VĚTRNÉ KOLO	*průměr:*	**13200**	*počet křídel:*	**4**	
KŘÍDLO	*délka:*	**3850**	*plocha (m2):*	**8,2**	
Smysl otáčení (pohled zvenku):		**proti hodinovým ručičkám**			
HLAVNÍ HŘÍDEL	*průměr:*	**500**	*délka:*	**6800**	
PALEČNÉ KOLO	*K1 průměr:*	**2700**	*zubů:*	**90**	
DALŠÍ PŘEV. KOLA	*K2 průměr:*	**380**	*zubů:*	**12**	
řemenice *K3 průměr:*		**1400**	*zubů:*		
řemenice *K4 průměr:*		**900**	*zubů:*		
řemenice *K5 průměr:*		**980**	*zubů:*		
MLECÍ KAMENY	*běhoun B1*	*průměr:* **1150**	*výška:*	**200**	
	spodek S1	*průměr:* **1150**	*výška:*	**200**	
	běhoun B2	*průměr:* **900**	*výška:*	**450**	
	spodek S2	*průměr:* **900**	*výška:*	**200**	

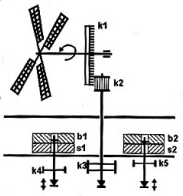

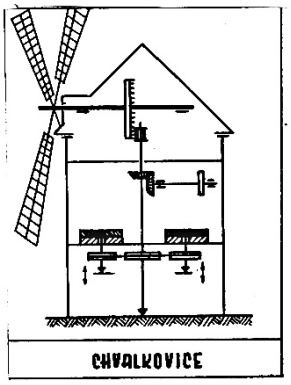

Poř. č.	Lokalita	Typ	Větrné kolo: ϕ D (mm)	Větrné kolo: Plocha 1 křídla (m²)	Větrné kolo: Počet křídel	Převodové poměry: i_1	i_2	i_3	$i_{celk.}$	Poznámka
1.	CHVALKOVICE okr. Vyškov	zděný	14000	Není možno zjistit. Chybí. Odměřením ze staré fotografie ~10	4	7,66	1,55	1,47	Kameny I.: 11,9 Kameny II.: 11,3	Náhon dvoustupňový zdola. 2 složení, pohon řemenovými převody. Přídavné náhony pro pohon rotačního síta a výtahu na obilí.

Mlecí kameny: běhoun (ϕ / výška, mm)	Mlecí kameny: spodek (ϕ / výška, mm)
Běhoun I ϕ 910 výš.440	Spodek I ϕ 890 výš.185
Běhoun II ϕ 910 výš. -	Spodek II ϕ 890 výš. -

Schéma převodu

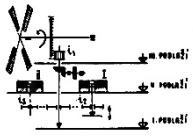

Literatura a pramenyZajímavostiOstatníDotazník mlynářského ústředí z roku 1939:

Vyplňte řádně a čitelně psacím strojem nebo inkoustem a vraťte v přiložené obálce do 30 dnů!

Nevyplňujte: 5876/74 Bu

Firma (jméno a přesná adresa): Jan Vilek Chralkovice 91. okr. Výškov p. Nové Hvězdlice, Morava.

MLYNÁŘSKÉ ÚSTŘEDÍ v PRAZE
Došlo 18. VIII. 1939 Počet příl.
Rejstřík 5376 Č. prot. 11109

Dotazník

k zápisu do mlynářského rejstříku

podle ustanovení vládního nařízení číslo 263 ze dne 21. prosince 1938, kterým se provádí opatření Stálého výboru ze dne 27. října 1938, číslo 258 Sb. z. a n., o zřizování mlýnů a o rozšiřování jejich výrobní schopnosti.

1. Stanoviště mlýna.

Obec Chralkovice Osada (samota) —

Číslo popisné 91 Pošta Nové Hvězdlice Telefon: poštovní úřad v K Hvězdlice číslo telefonu — Stanice dráhy Tasovice

Politický okres Výškov Mlýn leží v obvodu společenstva mlynářů v Výškově

Katastrální čísla pozemků, na kterých stojí mlýn i budovy pomocné 159 Pozemky tyto jsou zapsány v pozemkové knize u okresního soudu v Gnětřicích čísla vložek 102

2. Majitel.

Jako vlastníci mlýna v den 31. října 1938 byli v pozemkové knize zapsáni (uveďte přesná jména, adresy a výši jejich vlastnických podílů): Jan a Terezie Vilkovi

Kdy nynější majitel(é) mlýn převzal(i)? r. 1924

Kdo byl předchozím majitelem? Josef Vilek

3. Provozovatel.

Jméno a adresa osoby nebo firmy, na jejíž účet se mlýn provozoval dne 31. října 1938 Josef Vilek

---

14. Skladiště.

(Podle stavu k 31. říjnu 1938.)

a) Skladiště na obilí.

Popište podrobně, kde a jakým způsobem jest u Vás ukládáno obilí určené ke zpracování ve mlýně! U sýpek uveďte jejich polohu, umístění v budově (které poschodí), způsob, jakým je obilí na sýpku dopravováno. Popište též příslušné strojní zařízení (rozměry všech strojů, jméno výrobce, výkon a účel, k jakému jsou používány, vše podle stavu k 31. říjnu 1938.)
Nemáte-li zvláštního skladiště na obilí, popište, kde a jakým způsobem obilí uskladňujete!

PŘÍKLAD:
1. Sýpka ve druhém patře nad byty 8 × 5 × 2½ m, na sýpku dopravuje se obilí v pytlích, ze sýpky ke zpracování zvodnou trubkou. K předčištění obilí je na sýpce fukar na strojní pohon.
2. Na válcové podlaze mlýna je volný prostor 3 × 3 m k ukládání obilí v pytlích.

Obilí skladám zpodstaví a v prvním patře dopravuje se tam po zdvigu.

Celkem je možno uložiti 30-40 q obilí.

b) Skladiště na mlýnské výrobky.

Kolik užitečných podlah má skladiště? —

Nemáte-li zvláštního skladiště na mlýnské výrobky, popište, kde a jakým způsobem jsou u Vás mlýnské výrobky ukládány!

výrobky ukládám ve mlýně vpřízemí.

Celkem je možno uložiti 20 q mlýnských výrobků.

Není-li zde dostatek místa, připojte zvláštní list!

5

Mlýn je připojen na síť elektrárny v — dodavatelem proudu je firma — V kalendářním roce 1938 bylo odebráno — KW hodin.

9. Daň z vodní síly.

Kolik jste zaplatil(i) v roce 1938 daně z vodní síly: paušálem K —, podle rejstříku K —

10. Dopravní prostředky.

(Podle stavu k 31. květnu 1939.)

a) Jest ke mlýnu zavedena vlečka dráhy? (ano či ne) ne

b) Kolik má mlýn vlastních nákladních automobilů a užitečným zatížením: do 15 q —
od 15—30 q —, přes 30 q —

11. Zaměstnanci.

(Podle stavu k 31. květnu 1939.)

Počet úředníků —, počet dělníků kvalifikovaných —, počet dělníků pomocných —
počet učňů —

12. Semelky.

Druh obilí a způsob zpracování:	Za celý kalendářní rok 1938, to jest za dobu od 1. ledna do 31. prosince 1938 q	Za dobu od 1. ledna do 31. května 1939: q
1	2	3
a) pšenice semleto		
b) žita semleto		
c) ječmene semleto na mouku		
d) ječmene zpracováno na kroupy ~~krupky a krupičí~~	10	2
e) ovsa zpracováno na oves loupaný a ovesné vločky		
f) kukuřice semleto na mouku a krupici		
g) hrachu (zpracováno k účelům lidské výživy)		
h) prosa (zpracováno k účelům lidské výživy)		
ch) pohanky (zpracováno k účelům lidské výživy)		
i) soji (zpracováno k účelům lidské výživy)		
j) bobů (zpracováno k účelům lidské výživy)	2—	
Celkem a) až j)	10	2
Sešrotováno, případně mačkáno ke krmným účelům (obilí, obilních směsí i ostatních plodin celkem)	328	110

32'80

3

Válcové stolice — pokračování.

Pořad. číslo	Jméno výrobce	Kolik párů válců	Jaké jsou válce (ryhované, hladké, porculánové)	Rozměry válců* délka	Rozměry válců* průměr	K jakému účelu je stolice používáno	Je stolice v provozu či nikoliv
1	2	3	4	5	6	7	8

* U stolic dvoupárových uveďte rozměry každého páru válců zvlášť!

b) Kameny.

Pořad. číslo	Druh kamenů (na př. pískovcový, francouz., skládaný, umělý, smirkový, smiřecký)	Jméno výrobce	Průměr kamenů	K jakému účelu je kámen používáno	Je složení v provozu či nikoliv
1	2	3	4	5	6
1.	smirkový	Kaspar	110	domácí	ano

Není-li zde dostatek místa, připojte zvláštní list!

11

h) Spalovací motory

Pořad. číslo	Systém motoru (na př. naftový Diesel)	Jméno výrobce	Rok výroby	Počet válců	Počet taktů	Používané palivo	Průměr (vrtání) válců	Počet otáček	Nejvyšší výkonnost v KS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	plynosací	Výbor Prostějov	1918	1	4	koks	220	240	12

(u motorů plynosacích připojte popis jejich generátorů)

Generator Zeleterica Ekonomu výrobce Jan Přibil

i) Jiný pohon.

Popište podrobně jiné pohonné stroje, udejte jejich druh, rok výroby, jméno výrobce, rozměry a výkonnost!

Větrný motýl asi 8 HP.

Není-li zde dostatek místa, připojte zvláštní list!

Je-li provozovatel nájemcem mlýna, kdy převzal mlýn? —, na jakou dobu? — Kdo podle nájemní smlouvy je povinen udržovati a obnovovati budovy a zařízení mlýna? — Byl-li mlýn dříve též pronajat, kdo byl předchozím nájemcem? — Provozovatel jest zapsán v obchodním (společenstevním) rejstříku u krajského soudu v —

Jak zní protokolovaná firma? Josef Vilek

Za firmu platně podpisují: Jan Vilek syn

4. Živnostenské oprávnění.

Mlýn byl v den 31. října 1938 provozován na základě živnostenského listu číslo 2 ze stavení za mlýnem, ze dne, vydaného okresním úřadem v Vyškově na jméno Josef Vilek, živnost mlynářska, stanoviště živnosti: obec Chvalkovice čp. 91. Je-li mlýn provozován po továrensku, připojte opis výměru, jímž úřad toto provozování vzal na vědomí!

5. Schválení provozovny.

Mlýn byl schválen jakožto provozovna okresním úřadem v Vyškově výměrem číslo jednací 26 ze dne 2. p. 1877. Připojte opis výměru!

6. Kontingent.

a) Mlýn měl ověření základního množství obchodního mleti ze dne —

číslo — na — q pšenice a — q žita.

b) Mlýn měl stanovené přípustné množství námezdního mleti pro výrobní období 1936-37 ze dne 4/5 36 23 června 1937 číslo 1445/3534 na 250 q pšenice a žita dohromady; 248 445

7. Provoz.

Byl mlýn po celou dobu od 1. srpna 1937 do 31. října 1938 nepřetržitě v provozu? (ano, ~~či ne?~~) V případě přerušení provozu uveďte přesné datum, kdy byl provoz přerušen — a kdy znovuzahájen — Byl mlýn nepřetržitě v provozu v době od 31. října 1938 do 31. května 1939? Jestliže nikoliv, sdělte, kdy byl provoz přerušen — a kdy znovuzahájen? —

8. Spotřeba paliv a elektrického proudu.

V kalendářním roce 1938 mlýn spotřeboval uhlí, koksu, ~~antracitu~~, mouru 70 q, ~~nafty, benzinu, petroleje~~ — q. (Nehodící se škrtněte!)

15. Budovy.

Popište podrobně všechny budovy mlýna a budovy pomocné, které slouží účelům mlýnským, podle stavu k 31. říjnu 1938! Vyznačte jejich rozměry (délku, šířku a výšku pod střechu, počet pater), způsob stavby a účel, kterému slouží! Případně připojte plán všech budov, máte-li jej k disposici, anebo aspoň polohopisný náčrtek a fotografii!

PŘÍKLAD:
1. Hlavní mlýnská budova 15 m dlouhá, dvoupatrová, 8 m široká, 9 m vysoká, zděná, v části 10×8 m je mlýn, na zbytku 5×8 m jsou v přízemí a v prvním patře byty, v druhém patře a v podkroví sýpky.
2. Připojená budova hospodářská 20 m dlouhá, 8 m široká, přízemní, zděná. V části 6×6 m přiléhlé k mlýnu je skladiště mouky. Atd.

Mlýn stojí osamělé za vesnicí asi 200 metrů na kopci od mého bytu a hosp. budov. Mlýn jest zděný do kruhu postavený asi 7 m. prům. a 7 vysoký, má přízemí, 1. patro, a podkroví, přípojný malé fobrčky.

Strojovna jest vedle mlýna částečně vzemí rozměr 4×6 m. vchod ze mlýna jest vpod zemí i zvenčí.

Není-li zde dostatek místa, připojte zvláštní list!

18. Stroje vysévací.

(Podle stavu k 31. říjnu 1938.)

V následujících tabulkách popište podrobně všechny stroje vysévací, hranolové, odstředivé, rovinné, třídící, jakož i všechny stroje k čistění krupic a dunstů! V těchto tabulkách neuvádějte však strojů, které byly již popsány v otázce 16. (Čistírna.)

a) Vysévače hranolové a odstředivé.

Pořad. číslo	Druh vysévačů	Jméno výrobce	Rozměry motáku délka	Rozměry motáku průměr	K jakému účelu je vysévače používáno	Je v provozu či nikoliv
1	2	3	4	5	6	7
1.	hranolový	sám	240	80	ředění mouky	ano
1.	hranolový	"	140	50	třídí dunsty a krupici	ano

Není-li zde dostatek místa, připojte zvláštní list!

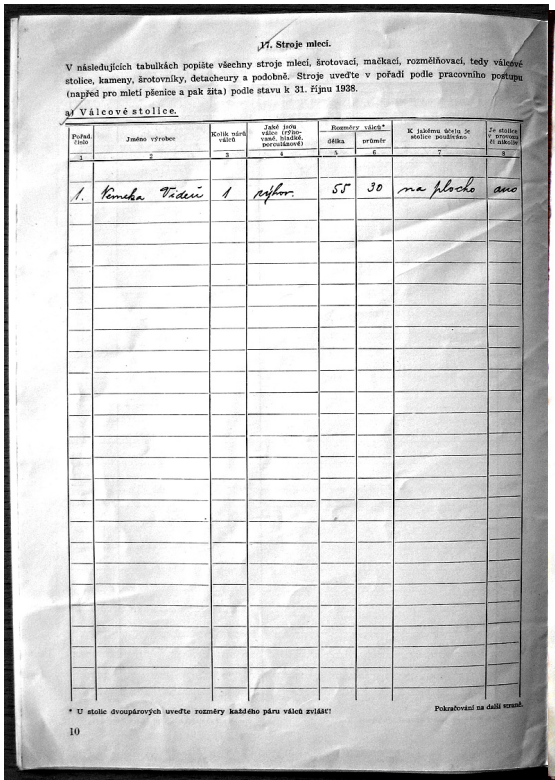

11. Stroje mlecí.

V následujících tabulkách popište všechny stroje mlecí, šrotovací, mačkací, rozmělňovací, tedy válcové stolice, kameny, šrotovníky, detacheury a podobně. Stroje uveďte v pořadí podle pracovního postupu (napřed pro mletí pšenice a pak žita) podle stavu k 31. říjnu 1938.

a) Válcové stolice.

Pořad. číslo	Jméno výrobce	Kolik nárů válců	Jaké jsou válce (rýhované, hladké, porcelánové)	Rozměry válců* délka	Rozměry válců* průměr	K jakému účelu je stolice používána	Je stolice v provozu či nikoliv
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Komka Vídeň	1	rýhov.	55	30	na plocho	ano

* U stolic dvoupárových uveďte rozměry každého páru válců zvlášť!

Pokračování na další straně.

10

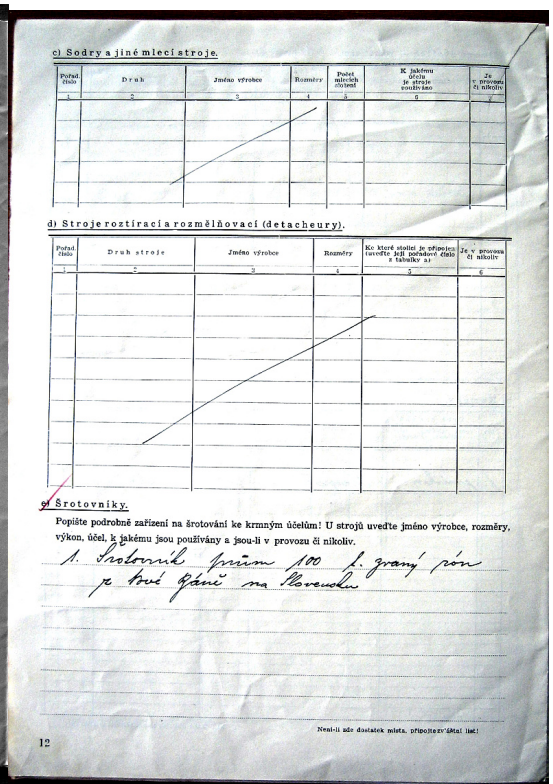

c) Sodry a jiné mlecí stroje.

Pořad. číslo	Druh	Jméno výrobce	Rozměry	Počet mlecích ústrojí	K jakému účelu je stroje použito	Je v provozu či nikoliv
1	2	3	4	5	6	7

d) Stroje roztíracía rozmělňovací (detacheury).

Pořad. číslo	Druh stroje	Jméno výrobce	Rozměry	Ke které stolici je přimontován? Uveďte její pořadové číslo z tabulky a)	Je v provozu či nikoliv
1	2	3	4	5	6

e) Šrotovníky.

Popište podrobně zařízení na šrotování ke krmným účelům! U strojů uveďte jméno výrobce, rozměry, výkon, účel, k jakému jsou používány a jsou-li v provozu či nikoliv.

1. Šrotovník firmy 100 t. zrný pón je trvě ještě na Slovensku

Není-li zde dostatek místa, připojte zvláštní list!

12

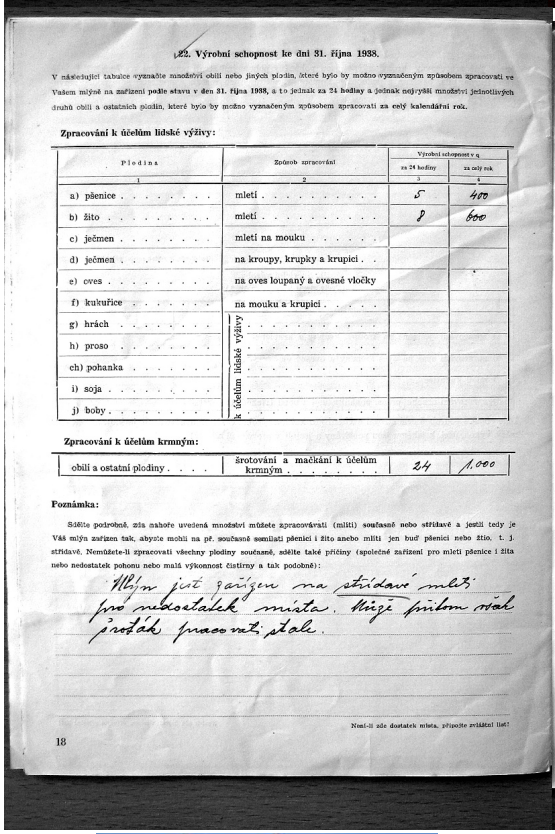

22. Výrobní schopnost ke dni 31. října 1938.

V následující tabulce vyznačte množství obilí nebo jiných plodin, které bylo by možno vyznačeným způsobem zpracovati ve Vašem mlýně na zařízení podle stavu v den 31. října 1938, a to jednak za 24 hodiny a jednak nejvyšší množství jednotlivých druhů obilí a ostatních plodin, které bylo by možno vyznačeným způsobem zpracovati za celý kalendářní rok.

Zpracování k účelům lidské výživy:

Plodina	Způsob zpracování	Výrobní schopnost v q za 24 hodiny	Výrobní schopnost v q za celý rok
1	2	3	4
a) pšenice	mletí	5	400
b) žito	mletí	8	600
c) ječmen	mletí na mouku		
d) ječmen	na kroupy, krupky a krupici		
e) oves	na oves loupaný a ovesné vločky		
f) kukuřice	na mouku a krupici		
g) hrách	k účelům lidské výživy		
h) proso			
ch) pohanka			
i) soja			
j) boby			

Zpracování k účelům krmným:

obilí a ostatní plodiny	šrotování a mačkání k účelům krmným	24	1.000

Poznámka:

Sdělte podrobně, zda nahoře uvedená množství můžete zpracovávati (mlíti) současně nebo střídavě a jestli tedy je Váš mlýn zařízen tak, abyste mohli na př. současně semlíti pšenici i žito anebo mlíti jen buď pšenici nebo žito, t. j. střídavě. Nemůžete-li zpracovati všechny plodiny současně, sdělte také příčiny (společné zařízení pro mletí pšenice i žita nebo nedostatek pohonu nebo malá výkonnost čistírny a tak podobně):

Mlýn jest zařízen na střídavé mletí pro nedostatek místa. Když přitom však úroda pracovati stále.

Není-li zde dostatek místa, připojte zvláštní list!

18

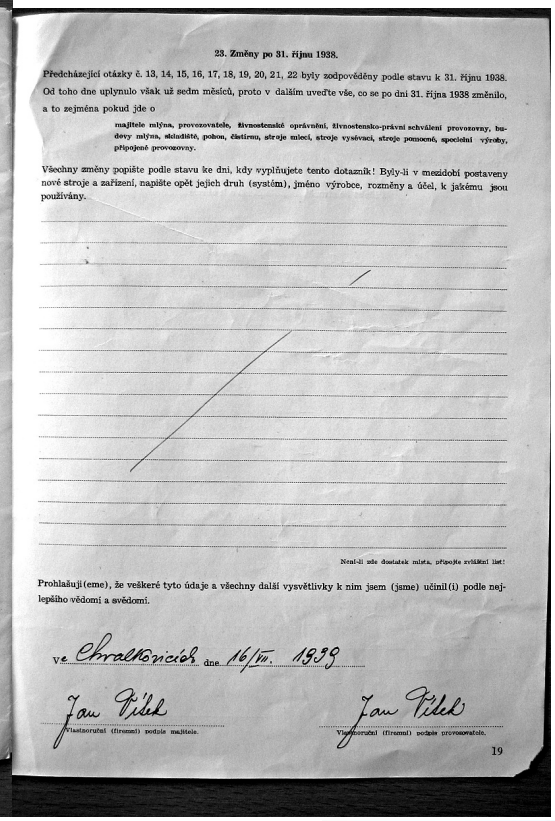

23. Změny po 31. říjnu 1938.

Předcházející otázky č. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 byly zodpověděny podle stavu k 31. říjnu 1938. Od toho dne uplynulo však už sedm měsíců, proto v dalším uveďte vše, co se po dni 31. října 1938 změnilo, a to zejména pokud jde o

majitele mlýna, provozovatele, živnostenské oprávnění, živnostensko-právní schválení provozovny, budovy mlýna, skladiště, pohon, čistírnu, stroje mlecí, stroje vysévací, stroje pomocné, speciální výrobky, připojené provozovny.

Všechny změny popište podle stavu ke dni, kdy vyplňujete tento dotazník! Byly-li v mezidobí postaveny nové stroje a zařízení, napište opět jejich druh (systém), jméno výrobce, rozměry a účel, k jakému jsou používány.

Není-li zde dostatek místa, připojte zvláštní list!

Prohlašuji(eme), že veškeré tyto údaje a všechny další vysvětlivky k nim jsem (jsme) učinil(i) podle nejlepšího vědomí a svědomí.

ve Chvalkovicích dne 16/VII. 1939

Jan Píšek
Vlastoruční (firemní) podpis majitele.

Jan Píšek
Vlastoruční (firemní) podpis provozovatele.

19

FotogalerieZákladní obrázky

Současné fotografie - objekt v krajině

Současné fotografie - technologické vybavení

Současné fotografie - interiér - detaily stavebních prvků

Současné fotografie - interiér

Ostatní

Historické fotografie a pohlednice